

De barmhartige Samaritaan

Thema: De rondwandeling
Lukas 10:25-37

VOORAF

In de gelijkenis die de Heere Jezus in dit Schriftgedeelte vertelt, leert Hij ons iets over het tweede deel van de samenvatting van Gods geboden: 'Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.' Sommige uitleggers zien de hierop volgende verzen 38-42 over Maria en Martha als een levende illustratie bij het eerste deel van deze samenvatting: God liefhebben boven alles.

UITLEG VAN DE TEKST

Op een gegeven moment komt er een wetgeleerde (Gr.: nomikos) naar de Heere Jezus toe. Je zou hem kunnen vergelijken met een goed opgeleide theoloog. Blijkbaar wil hij een theologische discussie met de Heere Jezus beginnen. Uit de vraag die hij stelt, krijgen we de indruk dat hij heeft begrepen dat Christus' onderwijs alles heeft te maken met het eeuwige leven. De wetgeleerde spreekt Hem beleefd aan als Meester, dat wil zeggen: Leermeester, Rabbi. Ondertussen blijkt hij geen leerling te zijn die graag iets wil leren, maar een criticus die probeert de Heere Jezus op iets verkeerd te betrappen ('Hem verzoekende'). Opvallend is dat het zowel door Mattheüs als door Lukas wordt gebruikt bij het verzoeken van Jezus door de duivel: 'En Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Er is gezegd: Gij zult de Heere, uw God, niet verzoeken.' Het Griekse werkwoord ek-peirazo betekent 'tot iets slechts proberen te verleiden, verzoeken'. De Heere Jezus heeft hem wel door, maar Hij wordt niet boos. Hij benadert ook deze kritische wetgeleerde met liefde, wijsheid en tact. De man mag eerst laten horen dat hij Gods wet goed kent. Wij kennen de samenvatting die de schriftgeleerde opzegt onder andere uit de zondagse erediensden.

Deze samenvatting is niet nieuw in de dagen van Jezus' omwandeling op aarde. Het is een reeds bekende samenvoeging van twee teksten uit het Oude Testament (Deut. 6: 5 en Lev. 19: 18). Het kost de wetgeleerde weinig moeite om het op te zeggen. Maar als hij denkt dat hij klaar is, begint de Heere Jezus pas. Hij geeft de man een compliment over zijn juiste antwoord en draagt hem vervolgens op om deze woorden nu in de praktijk te brengen. Daar is de wetgeleerde niet op voorbereid. Hij is gekomen voor een theologische discussie en niet om de wet voorgehouden te krijgen. In een poging om zich uit zijn benarde positie te redden, stelt hij een nieuwe vraag: 'En wie is mijn naaste?' In het Oude Testament was de naaste de volksgenoot (Lev. 19: 15-17) en ook vreemdelingen die in het land verbleven, moesten als naaste behandeld worden (Lev. 19: 33-36). Sommige groeperingen binnen het Jodendom, zoals de leefgemeenschap in Qumran, beperkten het naaste zijn echter tot de eigen besloten kring. Sluit Jezus zich bij deze beperkte opvatting aan of heeft hij een ruimere opvatting van de naaste?

Dan vertelt Gods Zoon de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. De gelijkenis gaat over een man die van Jeruzalem naar Jericho reist. Er staat: 'kwam af, waarmee wordt aangeduid dat deze reis een afdaling betekent (Jeruzalem ligt veel hoger dan Jericho). Onderweg wordt de reiziger overvallen door moordenaars (struikrovers). De misdadigers beroven hem van alles wat hij bij zich heeft, zelfs van zijn kostbare kleding. Daarbij mishandelen zij de man zo erg dat hij halfdood blijft liggen, niet meer in staat om zichzelf te helpen. Bij geval (toevallig: niet alsof er écht toeval zou bestaan,

maar bij wijze van spreken) komt er een priester aan. Hij heeft waarschijnlijk in de tempel zijn pries-terdienst verricht en daalt nu via dezelfde weg af naar Jericho. Als je van iemand hulp mag verwacht-ten, dan zeker wel van deze man Gods! Maar nee, als de priester het hulpeloze slachtoffer ziet, kijkt hij gauw de andere kant uit. Snel loopt hij verder. Misschien bang voor zijn eigen hachje, misschien gewoon geen zin of geen tijd om te helpen, mis-schien te gierig om hulp te bieden... Gelukkig komt er enige tijd later iemand anders langs. Het is een Leviet. Ook iemand die betrokken is bij de tempel-dienst van God. Ook hij weet dat de Heere barm-hartigheid en naastenliefde van ons vraagt. Als Le-viet heeft hij het waarschijnlijk al vele malen aan anderen verteld. Maar als hij bij de bijna stervende man komt, doet hij precies hetzelfde als de pries-ter. Hij komt, ziet en gaat. Zo vlug mogelijk loopt hij verder, zonder zich verder om zijn naaste te be-kommeren. En dan...? Luister maar eens goed.

'Maar een zeker Samaritaan', in het Grieks wordt het woord Samaritaan uitdrukkelijk vooraan in de zin geplaatst. Dit zal gebeurd zijn met het oog op de slechte verhouding tussen Joden en Samaritanen en zal voor het Joodse gehoor in eerste instan-tie wel niet veel goeds voorspeld hebben: een Sa-maritaan was wel de laatste van wie een Jood hulp zou verwachten. Als er een bepaald soort mensen was waaraan de Joden een hekel hadden, dan wa-ren het wel de Samaritanen. De Samaritanen wa-ren in de ogen van de Joden onrein: het waren de nakomelingen van een vermenging van de Joden van het Tienstammenrijk en van allerlei heidenen (zie 2 Kon. 17). Bovendien waren de Samaritanen niet zuiver in de godsdienst. Zij erkenden slechts de eerste vijf boeken van het Oude Testament. Ook hadden zij hun eigen tempel op de berg Geri-zim, terwijl Gods Woord Jeruzalem als de plaats aanwijst (vergelijk Joh. 4: 20-24). Meerdere malen heeft ook de Heere Jezus aan den lijve ondervon-den hoe diepgeworteld de vijandschap tussen Jo-den en Samaritanen zat (zie bijv. Luk. 9: 51-56). Toch merken we bij Hem nooit vijandschap of haat. Integendeel. Hij is met ontferming over hen bewo-gen (zie bijvoorbeeld Zijn omgang met de Samari-taanse vrouw in Joh. 4). Hier noemt Hij zelfs een Samaritaan als beschamend voorbeeld voor een Joodse wetgeleerde. Als de Samaritaan in deze ge-lijkenis de zwaargewonde reiziger in het oog krijgt, wordt hij met innerlijke ontferming bewogen. Snel gaat hij naar hem toe. Hij laat zich niet weerhou-den van barmhartigheid als hij ziet dat het slacht-offer een Jood is. Liefdevol begint hij de wrede wonden te verzorgen. Met olie en wijn maakt hij de wonden schoon om deze vervolgens te verbinden. Hij staat zijn eigen rijdier voor hem af en brengt hem zo naar de dichtstbijzijnde herberg. Persoon-

lijk verzorgt hij zijn zwaargewonde metgezel. Hij verlaat de herberg niet voordat hij zeker weet dat de man bij de herbergier in goede handen is. Fi-nancieel stelt hij zich volledig garant voor alle kos-ten. Kan het nog beter?

En dan Christus' ontdekkende vraag: 'Wie dan van deze drie dunkt u de naaste geweest te zijn desge-nen die onder de moordenaars gevallen was?' Nee, de Heere Jezus geeft geen theoretisch antwoord op de vraag wie wij wel of niet tot onze naasten zouden kunnen rekenen. In plaats daarvan vraagt Hij ons wie zich in de gelijkenis als de naaste van het hulpeloze slachtoffer heeft bewezen. Daarop is slechts één antwoord mogelijk: 'Die barmhartig-heid aan hem gedaan heeft.' Dat is een Samari-taan! En dan te bedenken dat de Joden Samari-tanen niet tot hun naasten wilden rekenen (vergelijk Matth. 5: 43-44 waar de Heere Jezus ingaat tegen de verkeerde uitleg van de Joden met betrekking tot de naastenliefde). De wetgeleerde kan het woord 'Samaritaan' niet eens over zijn lippen ver-krijgen. En nu stelt Christus hem deze Samaritaan voor ogen als beschamend voorbeeld: 'Ga heen, en doe gij desgelijks!' Een ongedachte les! Een veroot-moedigende les! Nog meer: een heilzame les, ook voor ons. Wie is een Meester zoals Christus? Wie is een Zaligmaker zoals Hij?!

TER OVERWEGING

1. Het heeft ons veel te zeggen dat de Heere Jezus Zich niet laat verleiden tot een theoretische dis-cussie. Mooie woorden zijn vaak niet meer dan holle klanken waarbij wij zelf buiten schot kun-nen blijven. Daar neemt Christus geen genoegen mee. Hij zegt in deze gelijkenis ook tot ons: 'Ga heen, en doe gij desgelijks.' Het ware geloof bestaat niet zonder de vruchten van de liefde tot God en tot onze naaste. U kunt de kinderen wij-zen op bijvoorbeeld Matth. 7: 16-27 (onder an-dere over de boom en zijn vruchten). Praat er met de kinderen over wat naastenliefde bete-kent in de praktijk.
2. De vrome priester en de godsdienstige Leviet die de bijna stervende man laten liggen zijn een waarschuwing voor ons. Je kunt naar de kerk gaan, je kunt denken dat je de Heere dient, je kunt menen dat je vroom bent en ondertussen voorbijgaan aan één van de belangrijkste gebo-den: de naastenliefde. Dan heeft je godsdien-stigheid geen waarde voor God.
3. De Samaritaan is hier een voorbeeld van op-rechte naastenliefde. Wat is dat beschamend voor de wetgeleerde die denkt dat hij het er in Gods ogen veel beter vanaf brengt dan een Samaritaan. Wat is dat ook beschamend voor ons als wij menen dat wij beter zijn dan een ander.

4. Wij hebben net zoals de wetgeleerde de neiging om onszelf te rechtvaardigen. Daar prikt de Heere Jezus dwars doorheen. En dat is maar goed ook. Want anders hebben we de Zaligmaker van zondaren niet nodig. We moeten leren dat Gods wet ons veroordeelt. Opdat wij met onze zonden (ook op het terrein van de naastenliefde) vluchten naar de Heere Jezus en van Zijn genade leren leven.

5. De Heere Jezus geeft niet alleen het gebod tot naastenliefde in de praktijk. Hij heeft Zelf de zuiverste naastenliefde in de praktijk gebracht. Hij gaf niet alleen Zijn tijd en Zijn geld, maar zelfs Zijn leven. En dat niet voor hulpeloze slachtoffers, maar voor zondige mensen die bij Hem zijn weggelopen. Grotere liefde dan Zijn liefde be-

staat er niet. Probeer biddend de kinderen in de vertelling iets te laten voelen van Zijn zondaarsliefde.

GELOOFSLEER

Heidelbergse Catechismus, vraag en antw. 5 en 107: 'Kunt gij dit alles volkomen houden?' 'Nee, want ik ben van nature geneigd, God en mijn naaste te haten.' 'Maar is het genoeg, dat wij onzen naaste, zoals tevoren gezegd is, niet doden?' 'Neen; want God, verbiedende den nijd, haat en toorn, gebiedt, dat wij onzen naaste liefhebben als onszelf, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onzen vijanden goed doen.'

